

Dariusz Tchórzewski

ŁYŻWIARSTWO NA ZIEMIACH POLSKICH W OKRESIE ZABORÓW – CZĘŚĆ II

Łyżwiarstwo w drugiej połowie XIX w. było na ziemiach polskich jedyną zimową dyscypliną sportową uprawianą przez większość warstw społeczeństwa. Nie była ona początkowo ujęta w jakiegokolwiek ramy organizacyjne, jednakże dawna generacja łyżwiarzy, mimo, że nie posiadała odpowiednich wzorów i wskazówek jazdy, jeździła z wielkim zamiłowaniem. Pomimo tego, że nie posiadaliśmy własnej państwowości podstawowe formy i struktury organizacyjne współczesnego sportu europejskiego stopniowo do nas przenikały.

Tak jak w większości krajów europejskich, tak i u nas powstawały wówczas stowarzyszenia sportowe, często prowadzące działalność nie tylko w jednej dyscyplinie. W przypadku polskich towarzystw sportowych ważne było to, że nawiązywały one do rodzimych tradycji narodowych. Z inicjatywy tych stowarzyszeń tworzono następnie wyższe szczeble systemu organizacyjnego sportu, nawiązując kontakty, a następnie łącząc ze sobą podobne organizacje na terenie wszystkich zaborów.

Dzięki temu, że w drugiej połowie XIX stulecia ziemie zaboru austriackiego wkroczyły w okres względnych swobód autonomicznych możliwy był rozwój wielu form życia narodowego, szczególnie zaś oświaty i kultury, w tym także rodzącej się kultury fizycznej. To tutaj na Kresach Wschodnich, przede wszystkim we Wschodniej Galicji działali ludzie, którzy korzystając ze wzorców płynących z Zachodu położyli podwaliny pod rozwój kultury fizycznej. We Lwowie, Stanisławowie, Tarnopolu, Stryju, powstawały stowarzyszenia propagujące ćwiczenia fizyczne, wśród nich pierwsze i najważniejsze było Towarzystwo Gimnastyczne „*Sokół*”.

Towarzystwo Gimnastyczne „*Sokół*” było organizacją, która za cel stawiała sobie podnoszenie sprawności fizycznej i duchowej, zgodnie z dewizą „*W zdrowym ciele zdrowy duch*”. Do jego ważnych zadań należało też rozbudzanie świadomości narodowej. Trzy lata po upadku powstania styczniowego stworzono organizację, która w rzeczywistości niezależnie od gimnastyki szwedzkiej wychowywała młodzież w duchu patriotycznym. Pierwsze „*gniazdo*” sokolskie na ziemiach polskich powstało we Lwowie w 1867 r. Następne „*gniazda*” powstały w Stanisławowie, Tarnopolu, Krakowie, Kołomyi i Przemyślu. Z biegiem lat swoim zasięgiem objęły większość terytorium dawnej Polski. W ciągu kilkudziesięciu lat na terenach trzech zaborów powstało kilkaset tzw. „*gniazd sokolich*”. W 1892 r. powstał Związek Polskich Towarzystw Gimnastycznych Sokolskich w Cesarstwie Austriackim, w 1893 r. Związek Sokółów Wielkopolskich a w 1906 r. Związek Polskich Towarzystw Gimnastycznych „*Sokół*” w Królestwie Polskim. Komisja Porozumiewawcza Związku Sokolstwa Polskiego powstała w Krakowie w 1907 r. W pierwszym okresie Towarzystwo skupiało się głównie na ćwiczeniach gimnastycznych. Z czasem zaczęto propagować także szermierkę, hippikę, lekkoatletykę, kolarstwo, gry zespołowe i sporty zimowe w tym — łyżwiarstwo. „*Sokół*” stał się organizacją pionierską dla rozwoju nowoczesnego sportu w Polsce, po nim powstawały następne.

Założenie we Lwowie „*Sokoła*” dało przykład entuzjastom innych dyscyplin do tworzenia własnych towarzystw. W dwa lata później, właśnie we Lwowie w 1869 r. założono pierwsze stowarzyszenie łyżwiarskie. Nadano mu nazwę „*Towarzystwo Lwowskich Łyżwiarzy*”. Inicjatorem tego przedsięwzięcia był dr Z. Rieger, on też został jego pierwszym Prezesem. Towarzystwo pierwotnie miało swoją siedzibę na Stawie Pełczyńskim, skąd wkrótce przeniosło się na Stawy Panieńskie. W 1873 r. — jak podaje „*Ilustracja Polska*” — Towarzystwo z powodu zawyżonego czynszu zostało zmuszone do rezygnacji z dzierżawionych terenów i przeniosło się na Szumanówkę. Tam kontynuowało swoją działalność pod zmienioną nazwą „*Towarzystwa Łyżwiarskiego we Lwowie*”. Kolejnym Prezesem został Z. Łaszowski. Nowe tereny nie były jednak zbyt korzystne dla rozwoju dyscypliny, dlatego podjęto decyzję o

powrocie na stare miejsce tj. Stawy Panieńskie. Zmieniono również nazwę na „Lwowskie Towarzystwo Łyżwiarskie” (LTŁ).

Staw Pałczyński we Lwowie

Początek działania Towarzystwa był bardzo owocny. Do wielkiej popularności ślizgawki na Szumanówce przyczynił się w tym czasie pobyt we Lwowie arcyksięcia Leopolda Salwatora, który wraz z małżonką, księżniczkami Bourbon i całym dworem, bywał tam codziennym gościem. Przykład arcyksiążęcego dworu tak magnetycznie podziałał na mieszkańców Lwowa, że do dobrego tonu należało ślizgać się w towarzystwie arcyksiążęcej rodziny.

Lodowisko LTŁ przy ul. Pełczyńskiej w 1901 r.

Otwarcie lodowiska na Stawie Panieńskim przy ulicy Pełczyńskiej nastąpiło 3 grudnia 1895 r. Zarząd LTŁ poczynił liczne starania, aby członkowie i goście Towarzystwa jak i liczna publiczność znaleźli w tym nowym obiekcie wszelkie wygody. Starania te, co potwierdziła miejscowa prasa, zostały uwieńczone pełnym sukcesem.

Z relacji redaktora „Kola” dowiadujemy się, że:

„Przestrzeń toru jest znaczna. Dla uczących się, oddzielono mały stawek, gdzie z całą swobodą, nie przeszkadzając lepiej się ślizgającym uczyć się będą mogli. Dla patrzących się zbudowano wygodne łóże, zaopatrzone w wielkie szyby, które stosownie do woli można podnosić lub opuszczać. Obok znajdują się trybuny i parter, a z drugiej strony łóż dobrze zaopatrzone bufet. Wszystkie wyżej wymienione budynki stoją po prawej stronie toru. Po obu stronach głównego wejścia na lód umieszczono garderoby dla pań i panów, garderoby na rzeczy, wielką lożę oszkloną, dawniej Arcyksięcia Salwatora, kancelaryję wydziału, w rogu zaś pawilon dla muzyki, a na lewym brzegu stawu trybunę krytą dla członków. Wiele uroku dodaje wieczorem elektryczne oświetlenie całego toru...”

Dużą uwagę zwracało LTŁ na jakość lodu „utrzymując go w stanie doskonałości mogącej zadowolnić najwybredniejszych łyżwiarzy”. W dalszej kolejności wydłuża czas dostępności

lodowiska poprzez założenie oświetlenia elektrycznego. Jak donosi prasa, Towarzystwo:

„...codziennie prawie urozmaica ślizgawkę koncertami muzyk wojskowych, urządza festyny na lodzie, konkursy w sztucznej jeździe dla młodzieży, jednym słowem nieustannie a umiejętnie dąży do rozbudzenia zamiłowania, do jednego z najszlachetniejszych sportów i spopularyzowania go w najszerszych warstwach naszego społeczeństwa”.

Wzorem „Sokoła” LTŁ nie ograniczał swojej działalności tylko do łyżwiarstwa. W lecie jego członkowie uprawiali: wioślarstwo, strzelectwo a przede wszystkim tenis ziemny, w którym Towarzystwo urządzało coroczne turnieje. LTŁ posiadało również boisko z zainstalowanymi przyrządami gimnastycznymi oraz plac zabaw dla dzieci.

Ze sprawozdania LTŁ z początku XX w (1901 r.) dowiadujemy się, że liczy ono 613 członków, na ślizgawkę przyszło 21.212 osób, co dało Towarzystwu dochód w wysokości 26.547 kor, a po uwzględnieniu wydatków przyniosło zysk w wysokości 5.093 kor. Majątek Towarzystwa w gotówce i papierach wartościowych wynosił 32.393 koron. Przejrzystość finansów LTŁ oraz jego gospodarność robi wrażenie nawet dzisiaj.